

ลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโทรทัศน์รายการ “กระจกหกด้าน”

Outstanding Characteristics of Content Presented in a Television Documentary Program “Krajokhokdan”

ศรีัญญา ขวัญทอง*
Sarinya Khwanthong*

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131
Thai Department, Faculty of Humanities and Social sciences, Burapha University, Chonpuri 20131

**To whom correspondence should be addressed. e-mail: sarinya@buu.ac.th*

Received: 12 June 2018, **Revised:** 18 August 2018, **Accepted:** 10 September 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้าน ซึ่งเป็นสารคดีขนาดสั้น ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลในการวิจัยจากหนังสือ “กระจกหกด้าน” เรียบเรียงโดยจุฬาพิช มณีวงศ์ ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2560 ประกอบด้วยบทสารคดีคัดสรรจำนวน 59 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าบทสารคดีทุกเรื่องมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และความจบ กล่าวคือ ผู้เขียนมีการตั้งชื่อเรื่อง 3 แบบ ที่พบมากที่สุดคือการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา การเขียนความนำพบ 8 แบบ ที่พบมากที่สุดคือการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของเรื่อง เนื้อเรื่องเป็นสารคดีความรู้ทั่วไป มีการลำดับเรื่อง 4 แบบ ที่พบมากที่สุดคือลำดับเรื่องตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง ส่วนความจบพบ 8 แบบ ที่พบมากที่สุดคือจบด้วยการให้ข้อคิด ทั้งข้อคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไปและการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา การนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโดยมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน ทุกองค์ประกอบประสานกันอย่างกลมกลืน มีการใช้วิธีการตั้งชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และความจบที่หลากหลาย อีกทั้งนิยามการนำเรื่องที่เน้นให้เห็นคุณค่าความสำคัญของเรื่อง และการจบเรื่อง โดยแทรกทศนะที่ชวนคิด สิ่งเหล่านี้ทำให้การนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีที่ให้ความรู้ทั่วไปมีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าประทับใจ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นประการสำคัญที่ทำให้สารคดีรายการกระจกหกด้านครองใจผู้ชมได้ยาวนานกว่าสามทศวรรษ

คำสำคัญ: กระจกหกด้าน บทสารคดีโทรทัศน์ ลักษณะเด่น การนำเสนอเนื้อหา

Abstract

The purpose of this study was to examine the outstanding characteristics of content presented in a television documentary program called “Krajokhokdan”, which is a short documentary. This program has been broadcast on Thai TV Channel 7 since 1982. The data used for analysis were taken from the book entitled “Krajokhokdan” (a mirror with 6 faces), compiled by Chulapitch Maneewong and was firstly published in 2017. The book contains 59 selected documentaries. The results of the study showed that every documentary has the same way to present its

content. There were four components in its presentation. These included a section of title, introduction, content, and ending. In other words, the author had three techniques to name his/her title. The most frequently used technique was content foretold title. Also, eight techniques were used to write an introductory section. The most frequently used technique was giving the importance to the content. Regarding the content, it was focused on general knowledge. With reference to the sequence of the content, there were four ways, mostly by placing the importance or the interesting of content. The ending of the documentaries usually contains thought-provoking values for leading one's life and ways of living that were related to Buddhist beliefs. The presentation of content usually covers all components that were in line with each other perfectly. Furthermore, it was shown that there were a variety of the techniques used to name the title, introduction, content and ending. In addition, a technique of content plotting that focused on its importance was used. Regarding the ending, it usually added some thought-provoking values. All of these resulted in the outstanding and impressive characteristics of content of a documentary which was considered important that made this television documentary program interesting for the TV viewers more than three decades.

Keywords: Krajokhpkan, television documentary program, outstanding characteristics, content presentation

บทนำ

“กระจกหกด้าน” เป็นรายการสารคดีขนาดสั้นความยาว 15 นาที ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน มีสารคดีออกอากาศกว่าหนึ่งหมื่นตอน นับเป็นรายการสารคดีที่ออกอากาศต่อเนื่องยาวนานที่สุดในประเทศไทย ตลอดระยะเวลาของการสร้างสรรค์งาน รายการกระจกหกด้าน ได้รับรางวัลจำนวนมากกว่า 24 รางวัล ทั้งจากภาครัฐและเอกชน อาทิ รางวัลพระพิฆเนศทองคำ ประเภทรายการสารคดีส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดีเด่น รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ประเภทรายการสารคดียอดเยี่ยมและรายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดีเด่น รางวัลเมขลา ประเภทรายการสารคดีสั้นดีเด่นและรายการสารคดีความรู้ทั่วไปดีเด่น เป็นต้น [1] การที่รายการสารคดีกระจกหกด้านออกอากาศต่อเนื่องมายาวนานและได้รับรางวัลมากมาย สิ่งสำคัญประการหนึ่งน่าจะมาจากเนื้อหาที่ให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ ทันสมัย และทันเหตุการณ์ โดยผ่านกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกลมกลืน จึงทำให้สารคดีมีคุณค่าและชวนติดตาม การศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า มีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมประเภทสารคดีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบทความในหนังสือพิมพ์ สารคดีท่องเที่ยว และบันทึกความทรงจำหรือประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้เขียนหรืองานเขียน คุณค่าในด้านเนื้อหา การใช้ภาษา ตลอดจนคุณค่าในด้านอื่นๆ อาทิ แคทรียา อังทองกำเนิด [2] ศึกษา “ลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในเรื่องพื้นความหลังของเสฐียร โกเศศ” วรวรรณ สุกใส [3] ศึกษา “ลักษณะเด่นของงานเขียนนำเที่ยวต่างประเทศในนิตยสารท่องเที่ยวภาษาไทย พ.ศ. 2549” เป็นต้น ส่วนการศึกษารายการสารคดีกระจกหกด้านมีผู้ศึกษาไม่มากนักและมักเน้นด้านการผลิตรายการ ได้แก่ วนิดา อรินันท์ [4] ศึกษา “การผลิตและการนำเสนอรายการกระจกหกด้าน” และ มาลี แสงไกรรุ่งโรจน์ [5] ศึกษา “การถ่ายทำนอกสถานที่ : กรณีศึกษารายการกระจกหกด้าน” จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงเห็นได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมประเภทสารคดีและการศึกษารายการกระจกหกด้านมีความน่าสนใจและมีแนวทางในการศึกษา แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหา บทสารคดีรายการกระจกหกด้านมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อให้เห็นลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหา และเป็นแนวทางในการศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการเขียนบทสารคดีโทรทัศน์ให้ได้รับความนิยมนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีรายการกระจกหกด้าน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและแนวทางในการเขียนบทสารคดี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาลักษณะเด่นของการนำเสนอบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้าน โดยใช้ข้อมูลจาก หนังสือ เรื่อง กระจกหกด้าน เรียบเรียงโดยจุฬาพิช มณีวงศ์ พิมพ์ที่สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2560 ซึ่งประกอบด้วยบทสารคดีจำนวน 59 เรื่อง

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างของการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งข้อมูลที่เป็นทฤษฎีในการศึกษาองค์ประกอบของสารคดี กลวิธีการนำเสนอสารคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารคดี
3. ศึกษาทฤษฎีทางวรรณคดีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ การวิเคราะห์ชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และความจบ
5. สรุปผลและเขียนรายงานผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้าน พบว่า ตัวบทที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยมีรูปแบบในการนำเสนอตามองค์ประกอบของสารคดี คือประกอบด้วยชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และความจบ [6, 7] ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) มีการตั้งชื่อเรื่อง 3 แบบ เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย ดังนี้

1.1 ตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา (Descriptive Title / Lable Title) ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น มาลัย, นาค, หมากรุก, ไอศกรีม, ต้มซ่า, หูย่า, ปลากรด, รองเท้า, ผ้าอีสาน, พระศรีมหาโพธิ์, มวยไทย, หลวงพ่อใหญ่-หลวงพ่อโต, ปักเป้า-จุฬา, พิพิธภัณฑสถานชาวกรุง, สถาบันสงฆ์สยาม, สรรพสัตว์หิมพานต์, เมนูเนื้ออาเซียน, ไคโดเสาร์พันธุ์ไทย, พุทธภูมิสุวรรณทวีป และจัดดอกไม้ เป็นต้น

1.2 ตั้งชื่อเรื่องแบบงนสนเท่ห์ (Suspense Title) การตั้งชื่อเรื่องเช่นนี้พบไม่มากนัก เช่นเรื่อง “ยิ่งกว่าเงินตรา” เนื้อเรื่องกล่าวถึงประวัติความสำคัญของปูชนียสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นภาพอยู่บนธนบัตร และเหรียญกษาปณ์ของไทย หรือเรื่อง “ชาติพันธุ์เมืองพระราช” เนื้อเรื่องกล่าวถึงชนชาติต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตได้ว่า แม้ผู้เขียนจะตั้งชื่อเรื่องแบบงนสนเท่ห์ แต่ผู้เขียนจะเฉลยตั้งแต่เริ่มเรื่องว่า เรื่องที่จะกล่าวถึงคืออะไร เช่น เรื่อง “เจ้าตัวเล็ก” ผู้เขียนกล่าวตั้งแต่ต้นเรื่องว่าเป็นสิ่งพิมพ์ฉบับย่อหรือแท็บลอยด์ ดังข้อความที่ว่า

เจ้าตัวเล็ก

สิ่งพิมพ์ฉบับย่อ หรือแท็บลอยด์ (Tabloid) พัฒนามาจากสื่อที่ชอบเสนอเรื่องอื้อฉาวเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ ต่อมาแทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ เนื้อหาคล้ายคลึงหนังสือพิมพ์รายวัน อ่านง่าย ขนาดกะทัดรัด พกพาสะดวก [1]

1.3 ตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน (Special Title Gimmick) พบการตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวนไม่มากนัก ที่พบได้แก่เรื่องเมืองสามอ่าว, เล็กศิรโต, สายสังหาร, รู้เฟื่องเรื่องเฟื่องฟ้า และ ฟินสะอาดจัง สังเกตได้ว่าการตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน ผู้เขียนจะเฉลยตั้งแต่เริ่มต้นเรื่องว่าจะกล่าวถึงอะไร เช่น เรื่อง “เมืองสามอ่าว” ผู้เขียนนำโดยกล่าวตั้งแต่ย่อหน้าแรกก็คือ อ่าวประจวบ อ่าวมะนาว และอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังข้อความที่ว่า

เมืองสามอ่าว

ดินแดนด้ามขวานทองของไทยที่มีอ่าวเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยวเรียงรายติดกัน 3 อ่าว แต่งเติมด้วยหาดทราย ชายทะเล และโขดหิน ผสมผสานกลมกลืนกันตามธรรมชาติ โดยมีด้านหลังเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนและพื้นที่กั้นพรมแดนระหว่าง 2 ประเทศ ได้แก่ อ่าวประจวบ อ่าวมะนาว และอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ [1]

2. ความนำ (Lead) บทสารคดีรายการกระจกหกด้านที่ใช้เป็นข้อมูลการวิจัยมีการเขียนความนำ 8 แบบ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

2.1 นำด้วยการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของเรื่อง ตัวอย่างเช่น เรื่อง “หญ้า” นำด้วยการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของหญ้าในฐานะพืชทางเศรษฐกิจว่า

พืชล้มลุกปกคลุมพื้นผิวโลกกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด หลากหลายสายพันธุ์ผูกพันกับสิ่งมีชีวิตมากกว่า 1,500 ปี เจริญได้ดีในประเทศเขตร้อนอย่างไทย อำนวยประโยชน์ได้ไม่น้อย มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ ด้วยมูลค่าปีละหลาย ร้อยล้านบาท [1]

2.2 นำด้วยการให้คำนิยาม ตัวอย่างเช่น เรื่อง “วรณูส” นำด้วยการให้คำนิยามของคำ “วรณูส” ว่า

สัตว์เลื้อยคลานขนาดกลาง ถือกำเนิดประมาณ 65 ล้านปีก่อนช่วงปลายยุคไดโนเสาร์ ปัจจุบันเหลืออยู่ประมาณ 67 ชนิด ใน 3 ทวีป คือ ออสเตรเลีย เอเชีย และแอฟริกา กินซากหรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กกว่าเป็นอาหาร ปรับตัวได้ดี อยู่ได้ทั้งบนบกและในน้ำ คนไทยสมัยนิยมเรียกสัตว์เลื้อยคลานชนิดนี้ว่า วรณูส จากชื่อวิทยาศาสตร์ Varanus ความแตกต่างของสายพันธุ์แยกตามถิ่นที่อยู่ ลักษณะ และการหากิน ประเทศไทยพบ 4 ชนิด ได้แก่ เขี้ย ตะกวด ตุ๊ดตู่ และห้าซ้าง [1]

2.3 นำด้วยสุภาษิต คำคม หรือวาทะของบุคคลสำคัญ ตัวอย่างเช่น เรื่อง “พุทธภูมิสู่สุวรรณทวีป” นำด้วยการยกพุทธวจนะของพระพุทธเจ้าที่ทรงกล่าวแก่พระอานนท์เรื่องพระธรรมวินัยว่าจะเป็นสิ่งสืบทอดพระพุทธศาสนา ภายหลังพระองค์ปรินิพพาน เพื่อเชื่อมโยงสู่การสรุปประเด็นในความนำว่าจึงมีการเผยแผ่พุทธธรรมไปยังดินแดนต่าง ๆ ตามพุทธวจนะของพระองค์ ดังข้อความที่ว่า

“อานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้นจักเป็นศาสนาของพวกเธอทั้งหลายโดยการล่วงไปแห่งเรา” หลังจากพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปราว 280 ปี พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะทรงหันมาสนับสนุนธรรมแห่งพระตถาคต ทรงประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งพระราชอาณาจักร ทรงเปลี่ยนจากการขยายพระราชอำนาจด้วยสงครามและกำลังทหารสู่การเผยแผ่ธรรม ทรงจัดตั้งสังคายนา ณ วัดโศการาม นครปาฏลิบุตร และทรงส่งสมณทูตนำพระพุทธศาสนาออกไปเผยแผ่ยังดินแดนต่าง ๆ ถึง 9 สาย [1]

2.4 นำด้วยตำนาน ตัวอย่างเช่น เรื่อง “สรรพสัตว์หิมพานต์” นำด้วยตำนานดินแดนหิมพานต์ซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์หิมพานต์ไว้ว่า

เชื่อว่าแดนหิมพานต์มีอยู่ในโลกเมื่อครั้งที่มนุษย์มีบุญมากไปมาถึงกันได้ ครั้นสิ้นเหล่าผู้มีบุญก็เป็นอันต้องขาดจากกัน หลังจากนั้นต้องบำเพ็ญเพียรทางจิตมีมานสมาธิได้อภิญญาจึงจะเดินทางไปได้ ณ ที่แห่งนั้นมีทั้งยอดเขาแม่น้ำ สระ ถ้ำ ป่าต่าง ๆ ใหญ่โตมหึมา รวมทั้งสัตว์สองเท้า สี่เท้า รูปพรรณสัณฐานพิสดารอนกประการ [1]

2.5 นำด้วยประวัติความเป็นมา เช่น เรื่อง “ข้าวไทย” นำด้วยข้อสันนิษฐานประวัติการกำเนิดข้าวและประวัติของข้าวไทยว่า

สันนิษฐานว่าข้าวกำเนิดในเขตร้อนขึ้นก่อนการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกเป็นทวีปต่าง ๆ แผ่ขยายกระจายเป็นอาหารหลักของคนทั่วโลก ข้าวไทยเมล็ดยาวจัดอยู่ในกลุ่มสายพันธุ์เอเชีย หรือ Indica แพร่สู่ตอนใต้ของอินเดีย ศรีลังกา แหลมมลายู หมู่เกาะต่าง ๆ และกลุ่มแม่น้ำแยงซีของจีน หลักฐานทางโบราณคดีที่โลกพจนมดี อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี แสดงถึงชุมชนปลูกข้าวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภาพเขียนบนผนังถ้ำหรือผนังหินอายุไม่น้อยกว่า 2,000 ปี ที่ผาหนอนน้อย บ้านตากุ่ม ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการปลูกธัญพืชคล้ายข้าวและจากการขุดค้นที่โนนนกทา จังหวัดขอนแก่น ยังสนับสนุนสมมติฐานว่า ข้าวเริ่มปลูกในเอเชียอาคเนย์ตั้งแต่สมัยหินใหม่แพร่หลายไปอินเดีย จีน ญี่ปุ่น และภูมิภาคอื่น ๆ [1]

2.6 นำด้วยข้อความที่ขัดแย้งหรือชวนให้คิด ตัวอย่างเช่น เรื่อง “ฟ้างามสามฝัน” นำด้วยการกล่าวถึงมนุษย์ทั่วไปว่าสวมใส่ผ้าหลากหลายชนิดแต่พระภิกษุสามเณรมีผ้าเพียง 3 ผืน ดังข้อความที่ว่า

ความประเสริฐเหนือสัตว์ทั้งหลายของมนุษย์คือรู้จักละอายจึงเกิดมีเสื้อผ้าอาภรณ์ปกปิดร่างกายแตกต่างกันไปตามขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกับพระภิกษุสามเณรผู้มีเพียงผ้ากาสาวพัสตร์ประกอบด้วยสวาง จีวร และสังฆาฏิ ชุดเดียวแบบเดียวสี่เดียวนุ่มนวลตลอดชีวิต [1]

2.7 นำด้วยเรื่องส่วนรวมไปสู่เรื่องเฉพาะ ตัวอย่างเช่น เรื่อง “ดอกไม้อาเซียน” นำด้วยการกล่าวถึงประชาคมอาเซียนว่ามีสัญลักษณ์แสดงให้เห็นความแตกต่างหลายอย่าง เพื่อนำไปสู่เรื่องเฉพาะว่าดอกไม้ประจำชาติก็เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์นั้น ดังข้อความที่ว่า

ความหลากหลายผสมผสานความแตกต่าง อัตลักษณ์การรวมกลุ่มของภูมิภาคเข้มแข็ง ผลิดอกออกผลและใบแสดงสถานะความเป็นหนึ่งเดียว ดินแดนที่กำลังจะรวมกันเป็นประชาคม พ.ศ. 2558 รู้จักในชื่ออาเซียน มีสัญลักษณ์แสดงความแตกต่างหลากหลาย รวมถึงดอกไม้ประจำชาติที่ไม่ซ้ำกัน [1]

2.8 นำด้วยการยกย่องสดุดีบุคคลสำคัญ เช่น เรื่อง “สมานฉันท์ทุกศาสนา” นำด้วยการเกิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีว่าทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา ดังข้อความที่ว่า

พระมหากษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์มีพระมหากษัตริย์คุณแก่พสกนิกรทุกเชื้อชาติศาสนา ชุมชนหลากหลายตั้งบ้านเรือนร้านค้าและสถานประกอบพิธีกรรมอย่างเสรี หลายแห่งอยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ [1]

3. เนื้อเรื่อง (Body/Content) เนื้อเรื่องของรายการกระจัดก่อกันเป็นสารคดีขนาดสั้นประเภทให้สาระความรู้ทั่วไป ผู้เขียนใช้การลำดับเรื่อง 4 แบบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

3.1 ลำดับเรื่องตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง พบการลำดับเรื่องวิธีนี้เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น เรื่อง “พระพุทธปฏิมา 5 พี่น้อง” เมื่อผู้เขียนนำเรื่องด้วยตำนานของพระพุทธปฏิมา 5 พี่น้องแล้วจึงนำเข้าสู่เนื้อเรื่องโดยกล่าวถึงพระพุทธรูปแต่ละองค์ตามลำดับความสำคัญจากองค์ที่ถึงองค์น้อง ทั้งด้านรูปพรรณสัณฐาน ประวัติความเป็นมา และสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ตัวอย่างเช่น

พระพุทธโสธร หรือหลวงพ่อโสธร ประดิษฐาน ณ พระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร คู่บ้านคู่มือง

แปดริ้วมานานกว่า 200 ปี เป็นพระพุทธรูปศิลปะล้านช้างหรือพระลาว ปางสมาธิหล่อสำริดพอกปูนลงรักปิดทอง พระวรกายแบบเทวรูป หน้าตักกว้าง 1 เมตร 65 เซนติเมตร สูง 1 เมตร 98 เซนติเมตร พระเกตุมาลาแบบปาลี ขื่อพระกรข้างขวาสวมกำไล ครองจีวรแบบเนื้อ ประทับอยู่เหนือบัลลังก์ 4 ชั้น ปลูกด้วยผ้าทิพย์ หลวงพ่อโสธรองค์เดิมปางสมาธิ ขนาดไม่ใหญ่นัก บ้างว่าหน้าตักแค่ 30 เซนติเมตร แทะหายจากไม้โพธิ์ บ้างว่าเป็นพระพุทธรูปหล่อสำริดหน้าตัก 60 เซนติเมตร ชาวบ้านเกรงว่าจะถูกขโมยจึงสร้างจำลองแบบไม้ธรรมดาครอบทำซ้ำเรื่อยไป ท้ายสุดโบกปูนทับ สำหรับวัดโสธรวรารามวรวิหารสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เดิมชื่อวัดหงส์เปลี่ยนชื่อเป็นวัดเสาธงหรือวัดเสาทอง ตอนหลังจึงเปลี่ยนเป็นวัดโสธร ในอดีตเป็นวัดราษฎร์ก่อนยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2501 ตั้งอยู่ที่ถนนมรุพงษ์ห่างจากศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทราไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เนื้อที่ 21 ไร่ 42 ตารางวา [1]

3.2 ลำดับเรื่องตามการแจกแจงชนิดย่อยของเรื่อง เช่น เรื่อง “สวดยสังหาร” นำเรื่องด้วยการกล่าวถึงเรื่องส่วนรวมไปสู่เรื่องเฉพาะว่าธรรมชาติมีอิทธิพลทางดีต่อมนุษย์แต่ทางร้ายก็ทำให้ถึงตายได้ โดยเฉพาะพืชต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อเรื่องของพันธุ์ไม้มีพิษด้วยการยกเป็นตัวอย่างแจกแจงทีละชนิด โดยแต่ละชนิดจะกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพ การเจริญเติบโต ส่วนที่เป็นพิษ และพิษ ตัวอย่าง เช่น

อีโถ เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง สูงประมาณ 3 เมตร ลำต้นเปลือกสีเทา ใบออกตามข้อต้นเล็กแคบหนาแข็งเรียวยาวสีเขียวเข้ม ก้านใบสั้น ดอกออกเป็นช่อทั้งดอกซ้อนและดอกกลารูปกรวย 5 กลีบอิสระ มีทั้งสีชมพูแดงและขาว ออกดอกตลอดปี ฝักยาว เมล็ดมีขน ดูแลกรักษาง่าย ทนแล้งดีมาก หากสัมผัสยางจะเกิดผื่นคันและถ้ารับประทานเข้าไปอาจถึงตาย [1]

3.3 ลำดับตามวันเวลาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่าง เช่น เรื่อง “บนทางหลวงหมายเลข 1” นำด้วยการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของทางหลวงหมายเลข 1 ว่าเป็นทางหลวงแผ่นดินสายหลักเชื่อมภาคเหนือและภาคกลาง เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร ปลายทางที่เหนือสุดของประเทศคือจังหวัดเชียงราย ถนนสายนี้ผ่านสถานที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งวัดอาราม โบราณสถาน สายน้ำ และขุนเขา จากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อเรื่อง โดยกล่าวถึงสถานที่สำคัญบนถนนสายนี้ตามลำดับเวลาที่พบก่อนหลังจากต้นสายถึงปลายสาย ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดพระพุทธบาทารามมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี เขาวงพระจันทร์ จังหวัดลพบุรี เขาสรรพยา จังหวัดชัยนาท บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร เจดีย์ยุทธหัตถี จังหวัดตาก พระธาตุลำปาง และเขื่อนก้วลม จังหวัดลำปาง กว๊านพระยา จังหวัดพะเยา คอยดุง จังหวัดเชียงราย สถานที่แต่ละแห่งจะกล่าวถึงที่ตั้ง ประวัติหรือตำนาน และสิ่งที่น่าสนใจพอสังเขป ตัวอย่างเช่น

ถัดขึ้นไปเป็นเขาสรรพยาเขาลูกโตกลางทุ่งนา ตั้งอยู่ที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ประวัติความเป็นมาจากรามเกียรติ์ ตอนพระลักษมณ์ถูกหอกโมกขศักดิ์ หนุมานเหาะไปหาสายัณห์ตรีชวา ที่เขาหลวงหรือเขาสรรพยา มาพอรักษาบริเวณไหล่ บนเขาเป็นที่ตั้งของวัดสรรพยาบรรณาราม พระอุโบสถ เจดีย์ และศาลาการเปรียญเก่าแก่ ลานตะกร้อมีต้นสังกรณีตรีชวา เหนือขึ้นไปเป็นหนุมานหินและถ้ำต่าง ๆ ต่อไปถึงบึงบอระเพ็ด เป็นบึงน้ำจืดและสถานเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดใหญ่ที่สุดในประเทศ [1]

3.4 ลำดับเรื่องตามหมวดหมู่ เช่น เรื่อง “อาหารไทย” นำเรื่องด้วยการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของ อาหารไทยว่า ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ผนวกกับศาสตร์และศิลป์ในการประดิษฐ์ประดอยตกแต่ง อาหารไทย จึงมีเอกลักษณ์ไม่แพ้ชาติใดในโลก หลังจากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อเรื่องอาหารไทย โดยจำแนกอาหารไทยเป็นหมวดหมู่ตามภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ในแต่ละภาคจะกล่าวถึงอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคนั้นพร้อมวิธีการปรุงพอสังเขป ตัวอย่างเช่น

ภูมิประเทศ แผ่นดินด้ามขวานทองสองฟากฝั่งทะเล คนปักษ์ใต้จึงใช้กุ้งหอยปูปลาสดกับพืชผักและเครื่องปรุงพื้นถิ่นสร้างสรรค์อาหารเอกลักษณ์เฉพาะ ส่วนใหญ่รสจัดด้วยเครื่องเทศ สมุนไพร และน้ำบูดู ปลาสดล้างสะอาด เคล้าเกลือหมัก 2-3 เดือน กรองน้ำคั้นกับข่า ตะไคร้ หอมแดง ทุบใบมะกรูดฉีก มะกรูดทั้งลูก น้ำตาลปี๊บต้มกรอง เคี่ยวราดบนข้าวสวย แดงกวา ถั่วฝักยาว ใบชะพลู ใบมะกรูด ตะไคร้ ดอกดาหลา มะม่วงซอย ถั่วงอกคิบเค็ดหาง เม็ดกระถิน มะพร้าวขูดคั่ว กุ้งแห้ง และพริกป่น ได้ข้าวยำ ไตปลาสดต้มในน้ำสะอาด กรองแล้วต้มอีก เคี่ยวดีแล้วใส่พริกแกงไตปลา มีพริกขี้หนูสด หอมแดง กระเทียม ตะไคร้ ขมิ้น ผิวมะกรูด พริกไทยเม็ด กะปิ โขลกละเอียด เพิ่มส้มแขกแห้ง เนื้อปลาทุย่าง และใบมะกรูดฉีก เป็นแกงไตปลา [1]

4. ความจบ (Ending) บทสารคดีรายการกระจกหกด้านที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยมีการเขียนความจบ 8 แบบ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

4.1 จบด้วยการให้ข้อคิด เป็นการจบเรื่องที่พบมากที่สุด มี 2 ลักษณะคือ ข้อคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไป และข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น

ข้อคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไป เช่น เรื่อง “เล่นใบ” จบโดยการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างรู้จักควบคุมตนในการผ่อนหนักผ่อนเบาไว้ว่า

หากเปรียบวิถีชีวิตของมวลมนุษย์คล้ายคลึงเรือใบแล่นออกไปกลางทะเล การไม่รู้วิธีบังคับไม่รู้จังหวะผ่อนปรน ทำตามใจตนเอง ไม่ตามกระแสคลื่นและสายลม นาวาชีวิตย่อมไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง [1]

ข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่น เรื่อง “แวนตา-เลนส์สัมผัส” จบโดยการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการรักษากายและใจให้ผ่องใสเพื่อให้วิญญาณไปสู่สุคติ ดังความที่ว่า

แวนตาและเลนส์สัมผัสช่วยรักษาและดูแลหน้าตาของดวงใจอย่างเหมาะสมอันใด การละบาปทำบุญ และทำใจให้ผ่องใสช่วยจิตและวิญญาณที่ล่องลอยไปสู่สุคติได้ฉับนั้น [1]

เป็นที่สังเกตได้ว่ารายการสารคดีกระจกหกด้านเป็นสารคดีที่ให้ความรู้ทั่วไป แต่ผู้เขียนเลือกการจบเรื่องโดยการให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไปและข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าวิธีการอื่น ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงเนื้อเรื่องกับการจบเรื่องวิธีการนี้ได้อย่างกลมกลืนและน่าประทับใจ

4.2 จบด้วยการเน้นย้ำคุณค่าความสำคัญของเรื่อง ผู้เขียนเน้นคุณค่าความสำคัญหลากหลายด้านขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสารคดีเรื่องนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม พุทธศาสนา การอุปโลกบริโลก เศรษฐกิจ ธรรมชาติ การท่องเที่ยว กีฬา นันทนาการ และเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น เรื่อง “ผ้าอีสาน” จบโดยการเน้นย้ำคุณค่าความสำคัญของผ้าอีสานในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอีสานที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ว่า

ผ้าอีสานนับเป็นหัตถกรรมท้องถิ่นที่ใช้วัตถุดิบพื้นบ้าน ความชำนาญของคนทอ เพื่อให้ออกมาเป็นผ้าไหม ผ้าฝ้ายทั้งผ้าพื้นและผ้าทอลวดลายซับซ้อนงดงามดำรงเอกลักษณ์ สืบทอดวิวัฒนาการเรื่อยมา จนรักษาคุณค่าความเป็นอีสานไว้ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ [1]

4.3 จบด้วยการให้คำแนะนำหรือตักเตือน ความจบเช่นนี้พบพอสมควร และสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่จบโดยการให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่น เรื่อง “ฟ ฟินสะอาดจัง” จบเรื่องด้วยการแนะนำให้ผู้ชมรักษาศีลข้อ 4 ดังข้อความที่ว่า

แม้ว่าเปรงและยาสีฟันจะวิวัฒนาการมายาวนานทั้งสารประกอบมีประสิทธิภาพและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ฟันแข็งแรง ปากสะอาด หากเพิ่มการรักษาสิล โดยเฉพาะข้อ 4 คือมุสาวาทา ปากจะหอม วาจางาม สร้างคุณค่าด้วยมุธสวาจาอย่าอ้อมมีแต่คนรักและเกิดมงคลชีวิต [1]

4.4 จบด้วยการทิ้งท้ายให้คิดต่อ เช่น เรื่อง “ปูม้า-ปูทะเล” ผู้เขียนจบโดยการตั้งคำถามทิ้งท้ายให้คิดต่อว่า

ปูทำรายได้ให้ประเทศมหาศาล แล้วมนุษย์ทำอะไรที่เป็นประโยชน์บ้าง ดังข้อความที่ว่า

นอกจากปูม้า-ปูทะเลจะเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้ทั้งในและต่างประเทศมหาศาล ยังช่วยรักษาระบบนิเวศของท้องทะเล แล้วมนุษย์ซึ่งยกย่องตนเป็นสัตว์ประเสริฐทำอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมบ้าง ? [1]

4.5 จบด้วยข้อความที่กลมกลืนน่าประทับใจ เช่น เรื่อง “พระศรีมหาโพธิ์” ผู้เขียนจบด้วยการเปรียบเทียบ การแผ่กิ่งก้านสาขาของต้นศรีมหาโพธิ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้อย่างน่าประทับใจว่า

ตราบใดที่มีพระศรีมหาโพธิ์จากพุทธศตวรรษที่แปดถึงก้านสาขาให้ร่มเงาพุทธศาสนิกชนทั่วพระราชอาณาจักรสยาม ตราบนั้นพระพุทธศาสนาและคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจะยังคงเป็นความนับถือศรัทธาในสังคมไทยตราบนานเท่านาน [1]

4.6 จบด้วยการให้ความรู้เพิ่มเติม เช่น เรื่อง “หลวงพ่อใหญ่-หลวงพ่อดโต” หลังจากเนื้อหาเป็นการแจกแจงหลวงพ่อใหญ่-หลวงพ่อดโตองค์สำคัญในประเทศไทยแล้ว ตอนจบเรื่องมีการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียกหลวงพ่อใหญ่-หลวงพ่อดโตว่าจะเรียกเฉพาะพระพุทธรูปอิริยาบถนั่งเท่านั้น ดังข้อความที่ว่า

หลวงพ่อใหญ่-หลวงพ่อดโตเป็นนามที่พุทธศาสนิกชนนิยมเรียกขานพระพุทธรูปซึ่งอยู่ในอิริยาบถนั่งกับยืนเท่านั้น ส่วนพระพุทธรูปไสยาสน์หลายองค์ที่มีขนาดใหญ่นิยมใช้คำนำหน้าว่า พระนอน ตามด้วยนามของวัด เช่น พระนอนวัดโพธิ์ พระนอนวัดขุนอินทประมูล ดังนี้ เป็นต้น [1]

4.7 จบด้วยสุภาษิต คำคม หรือวาทะของบุคคลสำคัญ เช่น เรื่อง “หมากรุก” จบด้วยการยกสำนวนเดินไม่ดูตาม้าตาเรือมาทิ้งท้ายเพื่อให้ข้อคิดเรื่องความไม่ประมาท ความว่า

หมากรุกถือเป็นเกมของความสุขุมลุ่มลึก จำลองการยุทธ์ไว้บนแผ่นกระดาน เน้นการฝึกฝนให้ใช้สติปัญญาไหวพริบ ไม่ตั้งตนอยู่ในความประมาทจนพ่ายแพ้อย่างคึกคักว่าที่เดินไม่ดูตาม้าตาเรือ [1]

4.8 จบด้วยการยกย่องสติบุคคลสำคัญ เช่น เรื่อง “อัครศิลปิน” ผู้เขียนจบเรื่องโดยการสรรเสริญพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทางด้านงานพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพในฐานะอัครศิลปินผู้ทรงรอบรู้ในวรรณกรรมอย่างลึกซึ้ง เต็มไปด้วยแบบแผนหรือคำสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความดีงาม แสดงถึงนำพระราชหฤทัยที่ทรงมีแก่ชาวสยามตลอดรัชสมัย [1]

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้านพบว่า บทสารคดีทุกเรื่องมีการนำเสนอเนื้อหาเหมือนกัน คือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และความจบ

ลักษณะเด่นของการตั้งชื่อเรื่อง คือ ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องหลากหลายแบบ โดยพบว่ามีการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหามากที่สุด อาจเนื่องมาจากชื่อเรื่องเช่นนี้ทำได้ง่าย กระชับและตรงประเด็น และทำให้ผู้รับชมตัดสินใจได้ทันทีว่าเรื่องนี้อยู่ใน ความสนใจของตนหรือไม่ ส่วนการตั้งชื่อเรื่องแบบลงนสนทนัท และการตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน ทำให้ดึงความสนใจผู้ชมจากการต้องการค้นหาคำตอบหรือความสะอึดใจจากการเล่นคำเล่นภาษา และเป็นที่น่าสนใจว่าเมื่อเข้าสู่เนื้อเรื่องในความนำผู้เขียน บทสารคดีจะเฉลยในทันทีว่าเนื้อเรื่องนั้นเกี่ยวกับอะไร เพื่อให้เรื่องกระชับและผู้ชมสามารถตัดสินใจได้ว่าควรเฝ้าเรื่องอยู่ในความสนใจให้ติดตามต่อหรือไม่ ซึ่งการตั้งชื่อเรื่องเช่นนี้เหมาะสมยิ่งกับการรายการสารคดีขนาดสั้น

ลักษณะเด่นของความนำในสารคดีรายการกระจกหกด้านพบว่าผู้เขียนเขียนความนำหลากหลายรูปแบบ โดยพบ

การนำด้วยการกล่าวให้เห็นคุณค่าความสำคัญของเรื่องมากที่สุด ทั้งนี้เพราะรายการกระจกหกด้านเป็นรายการสารคดีขนาดสั้น การนำเรื่องเช่นนี้จะทำให้เข้าถึงประเด็นหลักของเรื่องได้รวดเร็ว นอกจากนั้นยังมีการนำเรื่องแบบอื่น ๆ อีกหลายวิธี ได้แก่ นำด้วยการให้คำนิยาม นำด้วยสุภาษิต คำคม หรือวาทะของบุคคลสำคัญ นำด้วยตำนาน นำด้วยประวัติความเป็นมา นำด้วยข้อความที่ขัดแย้งหรือชวนให้คิด นำด้วยเรื่องส่วนรวมไปสู่เรื่องเฉพาะ และนำด้วยการยกย่องสวดิบุคคลสำคัญ การนำเรื่องหลากหลายวิธีเช่นนี้ทำให้ผู้ชมเพลิดเพลินและสนใจที่จะติดตามชมต่อไป

เนื้อเรื่องของรายการกระจกหกด้านเป็นสารคดีขนาดสั้นที่ให้ความรู้ทั่วไป มีลักษณะเด่นในการลำดับเรื่อง คือ มีการใช้การลำดับเรื่องหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่องเป็นสำคัญ เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับเรื่องตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง มักใช้กับเรื่องที่เป็นการบรรยายให้ความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะความรู้ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ของสารคดีชุดนี้ ส่วนการลำดับเรื่องตามการแจกแจงชนิดย่อยของเรื่อง มักใช้กับเรื่องที่มีการแจกแจงชนิดย่อย ๆ ซึ่งมีความสำคัญเท่าเทียมกัน การลำดับเรื่องตามวันเวลาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มักใช้กับเรื่องที่มีประวัติ ความเป็นมา หรือพัฒนาการ และการลำดับเรื่องตามหมวดหมู่ มักใช้กับเนื้อเรื่องที่มีการจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่แล้วค่อยแจกแจงชนิดย่อยของแต่ละหมวดหมู่นั้น ๆ

ความจบของบทสารคดีรายการกระจกหกด้านมีลักษณะเด่น คือ มีการใช้ความจบหลายวิธี เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ จบด้วยการให้ข้อคิด ทั้งข้อคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไป และการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา จบด้วยการเน้นคุณค่าความสำคัญของเรื่อง จบด้วยการให้คำแนะนำหรือตักเตือน จบด้วยการทิ้งท้ายให้คิดต่อบจบด้วยข้อความที่คมคาย น่าประทับใจ จบด้วยการให้ความรู้เพิ่มเติม จบด้วยสุภาษิต คำคม หรือวาทะของบุคคลสำคัญ และจบด้วยการยกย่องสวดิบุคคลสำคัญ ความจบที่หลากหลายช่วยให้เรื่องมีความหลากหลายและสร้างความประทับใจได้หลากหลายรูปแบบ และสังเกตได้ว่า ความจบเป็นพื้นที่เดียวที่ผู้เขียนเลือกใช้ในการแสดงทัศนะ ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อคิด ให้คำแนะนำหรือตักเตือน หรือทิ้งท้ายให้คิดต่อ

การที่สารคดีขนาดสั้นประเภทให้ความรู้ทั่วไปมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน และทุกองค์ประกอบมีการประสานกันอย่างกลมกลืน มีการเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการนำเรื่องที่เน้นให้เห็นคุณค่าความสำคัญของเรื่อง และการจบเรื่องโดยแทรกทัศนะที่ชวนคิด สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้าน และเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้รายการสารคดีขนาดสั้นประเภทให้รู้ทั่วไปมีลักษณะพิเศษที่น่าประทับใจ และครองใจผู้ชมมายาวนานกว่าสามสิบปี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในบทสารคดีโทรทัศน์รายการกระจกหกด้าน และไม่ได้ศึกษาพัฒนาการของบทสารคดีรายการดังกล่าว หากมีการศึกษาในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้เห็นลักษณะเด่น ตลอดจนเป็นแนวทางในการเขียนสารคดีขนาดสั้นประเภทให้ความรู้ทั่วไปได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] จุฬารักษ์ มณีวงศ์, เรียบเรียง. กระจกหกด้าน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2560.
- [2] แคทเธีย อังทองกำเนิด. ลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในเรื่องพื้นความหลังของเสฐียร โกเศศ [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2547.
- [3] วรวรรณ สุกใส. ลักษณะเด่นของงานเขียนนำเที่ยวต่างประเทศในนิตยสารท่องเที่ยวภาษาไทย พ.ศ.2549. [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2551.

- [4] วนิตา อธินันท์. การผลิตและการนำเสนอรายการกระจกหกด้าน [สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2528.
- [5] มาลีแสงไกรรุ่งโรจน์. การถ่ายทำนอกสถานที่: กรณีศึกษากระจกหกด้าน [สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2530.
- [6] มาลี บุญศิริพันธ์. การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2530.
- [7] รัชญา สังข์พันชานนท์. การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อินทนิล; 2553.